

‘... eat yn it karakter fan de klaeifries ...’

‘LEAFDE TA IT KEATSEN

[...]

Men kin der op om studearje: Hwat is it krekt, dat de keatsers sa meinimt? Hwat makket, dat der guont binne ûnder it publyk, dy't hast gjin wedstriid oerslagge? Faeks soe in psycholooch nijsgjirrige dingen foar it ljocht bringe kinne, foaral in psychoanalyticus. Miskien is it werklik wier, dat der eat yn it karakter fan de klaeifries sit, dat bij it keatsen syn kâns kriget.'

J.J. Kalma. Keatsen yn Fryslân (1961, s. 198)

Mei dy wurden fan Kalma yn 'e achterholle fytsten wy yn 'e wyn op de Stienzer Hegedyk del nei it keatsen yn Bitgum, snein 23 augustus 2009. De frou bij de kaartsjes siet der foar it tritichste jier, stie der op in papier bij. Se krige der yn it skoft in moaie krâns foar (sjoch foto). Se hie de wyn yn it tintsje en siet te hâlden en te kearen. Fan it keatsen soe sij net folle sjen. En hie se troch de jierren wierskynlik ek net folle sjoen, mar wol altyd oanwêzich, wat wie dat yn har klaaifrieze karakter, dat se derbij wêze woe?

It wie rêstich om it fjild. Te moai waar miskien? Alderen bang foar de waarmte, jongeren leaver nei it strân? Oan 'e skaadkant wie it it folst. Op 'e sinnekant wie noch folop romte op 'e banken. Wat sei dat oer it klaaifrieze karakter? Bang foar de sinne? Wij giene achter de boppe sitten, sa dat wy de sinne fansiden hienen. Wat sei dat oer ús? Doe't wy sieten, betochten wy dat wy noch gjin list hienen. Ik ien

ophelje. Doe't ik 'm bestudearre, seach ik ta myn fernuvering dat de priiswinners fan 25 jier lyn jonges fan myn generaasje wienen.

De heale finale waard it wat foller op 'e banken. Twa pear tritigers mei jonge bern kamen op 'e bank achter ús te sitten. Mar al gau stienen der fjouwer jonkjes yn 'e leeftiid fan rûchwei fiif oant acht jier foar ús.

'Dy griene wurket bij ús heit,' swetste ien fan harren op, wylst er it fjild yn wiisde nei ien fan 'e keatsers yn in grien shirt. De oaren wienen ûnder de yndruk. Sels it bruorke seach derfan op. Dy woe lykwols in ijsko. 'Wy betellet dat?', frege er om ús hinne oan syn mem en, 'wêrom kostet alles jild?'

Gruttebroer melde dêrnei bij elke slach dat 'dy griene' bij syn heit wurke. Mar it effekt waard hieltyd lytser, koest sjen. Dochs hie er dêr wol ien fan de essinsjes fan 'e aardichheid fan it keatsen te pakken, lytse sport, dat de keatsers bekenden binne op ien of oare manier. Sa helje wy allegear de keatsers tichter nei ús ta. Wurde wy net wurch te fertellen dat dy keatser ien fan dy en dy is en earder noch dêr en dêr wenne hat.

Ik wit net oft soks bûn is oan it karakter fan 'e klaaifries, mar ik wit wol dat soks bij it keatsen royaal syn kâns kriget. Troch alle deade spulmominten kin soks wiidweidich bepraten wurde. Sels troch lytse jonkjes, dy't eins ek wol graach nei de botsautootsjes wolle soenen. Se hongen wylst oer de stekjes dy't om it fjild stienen en rammelen deroan, seagen oft se se miskien útelkoar helje koenen. Wat seit dat oer it karakter?

In frijwillichster krijt yn Bitgum in krâns foar 30 jier kaartsjeferkeap. Foto: Richard Miedema.

De finale waard it 5-5, 6-6, hoe is it mooglik, sit dat ek yn 't karakter fan 'e klaaifries? De oare net fuort ôfmeitsje, elkoar miskien ûnbewust noch in kâns jaan, it derop oan komme litte? En dan kin it alle kanten útfalle, mar nee, dan komt der earst noch in keats. En wurdt der nochris fergien en dan, einlings, bal op en boppe! En is it spul uterepút.

We fytsten foldien nei hûs. Unthaasting is it, seinen wy. Hoechst allinne mar te sitten en te sjen wat der bart, drinkst in fleske of in gleske, yst in ijsko of in patatsje of beide, sjochst bekende koppen, ropst hoi links en rjochts, praatst in pypfol en dan kinst wer op hûs oan.

Wat dat allegear oer it karakter fan 'e klaaifries seit, ik wit it wier net. Is it dochs dat stadige, dat bedarde? Doe't wy thús noch even yn 'e lêste sinne sieten nei te genietsjen, kamen buertgenoaten, ek klaaifriezen, thús mei de crossauto's nei in wierskynlik like moaie dei op it crossfjild. En wat dat dan wer seit?

Janneke Spoelstra

Fan Freulewinner oant PC-keatser: talint, ambysje, kar

“Is men het,” vervolgde mevrouw, “dan is men het ook, maar is men het niet, welnu, dan is men het ook niet.” “En wordt men het ook niet,” voegde haar man er aan toe. “En wordt men het ook niet,” herhaalde mevrouw, “wat men ook doet en wat men ook probeert. Terwijl, als men het is, men ook gerust kan zijn, want men is het.” “En blijft het ook,” meende haar man. “En blijft het ook,” bevestigde mevrouw, “wat men ook doet en wat er ook gebeurt.” “Dit is onze overtuiging. Ik hoop dat u de zaak eveneens zo ziet?”

Boppesteand sitaat út ien fan de evergreens út de Nederlânske literatuer, *Erik of het klein insectenboek* fan Godfried Bomans, spile my troch de holle doe't ik neitocht oer wat no einliks de oarsaken derfan binne dat safolle goeie jongeskeatsers net de stap meitsje (kinne?) nei it grutte spul. Guon keatsers domineare oant harren sechstjinde jier yn alle jeugdkeatsers, mar wurde troch tal fan oarsaken dochs net de topper dy't men ferwachte hie. Wêrom is bygelyks Peter Zuidema, dy't yn alle leeftiidskeatsers it jierklassemint wûn hat, en dy't yn syn lêste jier by de jonges de Freule, it Jongesbûn en as dispensaasjespiler ek noch de Jong Nederlân pakt hat, net trochbrutsen as haadklasser? Wêrom hat der fan de Freulewinners út Wommels (1992), Marsum (1995), Menaam (1998), Reahûs/Turns (2002) en De Ryp (2006) (noch) net ien meidien oan de PC? Wat is der fan dy jonges

wurden, keatse se überhaupt noch wol? En is dat in ferskynsel fan de lêste twa desennia of hat it altiten al sa west dat in protte talintfolle Freulewinners net de line trochlûke koenen nei in súksesfolle karriêre yn de haadklasse? Fragen dêr't ik yn dit artikel in antwurd op besykje te krijen.

Freulewinners op PC-listen

Foar it beäntwurdzjen fan de fraach: 'Hokker Freulewinners ha ea meidien oan de PC?', ha ik gebrûk makke fan de PC-listen út de perioade 1903 - doe't de earste Freulepartij hâlden waard - oant 2009. De PC winne is foar eltse keatser fansels in dream, mar in kear meidwaan is in mooglikheid dy't ek foar keatsers mei in net bûtengewoan talint faak noch wol te berikken is. Ik ha dêrom alle Freulewinners út de perioade 1903 – 2009 bylâns west en bin neigien oft sy yn alle gefal ien kear op in PC-list stien ha.

Fan de yn totaal 310 ferskillende Freulewinners¹ ha 129 keatsers minimaal ien kear meidien op de PC, dat is 42%. Dat is gjin leech persintaazje want meastentiids driuwt in ôfdielingspartoer, en by de jeugd alhielendal, op ien sterke keatser. Ien sterke keatser yn in partoer soe dus in tredde (33%) fan it totaal útmeitsje. Dat 42% fan de Freulewinners minimaal ien kear meidien hat oan de PC, en dêrmei it bewiis levere hat, dat se trochgien binne mei keatsen, is in behoarlik oantal. Ik ha gjin fergelikingsmateriaal fan

oare sporten, mar it soe ynteressant wêze om te sjen hoe't de trochstreaming fan talintfolle keatsers him ferhâldt mei de trochstreaming by oare sporten.

Ik ferdiel no de hiele perioade fan 1903 – 2009 yn trijen. De earste perioade dy't ik nommen ha, rint fan it begjin yn 1903 oant 1942. Yn de perioade 1903 – 1942² ha der 39 Freulepartijen west mei 115 ferskillende winners. Dêrfan ha 47 op de PC keatst, dat komt ôfrûne del op 41%. Dêrnei ha ik wer in perioade nommen fan 39 Freulepartijen. Dat is de perioade 1945 – 1984, mei yn totaal 117 winners. Dêrfan ha 55 de PC helle, sa'n 47%. De tredde perioade is dy fan de lêste 26 jier (1984 – 2009). Ut dy perioade ha fan de 78 Freulewinners 28 op de PC-list stien en dat is 36%. Dat is in lytse ôfname yn fergelyking mei de oare perioaden. Fansels moatte wy hjir wol rekken hâlde mei de mooglikheid dat de Freulewinners fan de lêste jierren noch kânsen ha om de PC te heljen.

Gloarjetiid

De gloarjetiid foar de Freulewinners leit yn de neioarlochske jierren fan 1945 oant rûchwei de jierren tachtich. Hast de helte fan de Freulewinners út dat tiidrek hat meidien oan de PC. In skoare fan 47% is frij heech. Dêrnei sjogge wy dat hieltyd mear Freulewinners de stap nei it meidwaan oan de PC net sette kinne. In sinjaal yn dy rjochting is ek dat fan de lêste 18 partoeren dy't de Freule wûn ha, fan mar leafst